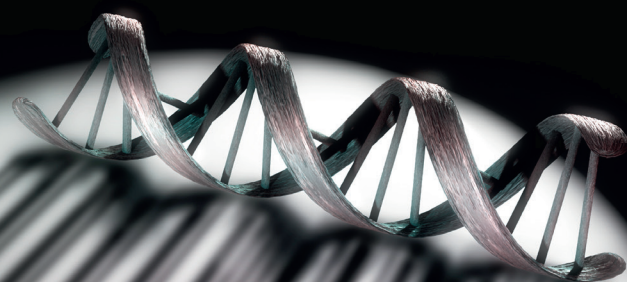

DE KOSTEN EN HET GEBRUIK VAN DNA-ONDERZOEK IN STRAFZAKEN

9 MAART 2012

Bertrand Renard & Patrick Jeuniaux

Federale Overheidsdienst **Justitie**
Service public fédéral **Justice**

NICC INCC
Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie
Institut National de Criminalistique et de Criminologie

.be

Deze brochure in enkele woorden

Deze brochure bevat de synthese van een onderzoek naar de gerechtskosten voor DNA-onderzoek gedurende elf jaren (2000-2010). Ze richt zich tot iedere persoon (magistraat, ambtenaar, publieke mandataris, onderzoeker, enz.) die interesse heeft voor de manier waarop justitie haar kosten beheert en voor het gebruik van DNA in Belgische strafzaken.

Waarom juist DNA? Omdat het een expertisedomein betreft dat een steeds groter deel opsloort van de uitgaven van justitie (in totaalbedragen ten opzichte van het geheel van expertises). Ook het Rekenhof maakt zich zorgen over deze uitgaven (zie « 168e Boek van het Rekenhof », 20 december 2011).

De evolutie van de DNA-kosten kan verklaard worden door elementen die betrekking hebben op drie domeinen: (1) DNA in de wet, (2) DNA in de praktijk en (3) het beheer van gerechtskosten. Per domein volgt een afzonderlijk hoofdstuk met een chronologische beschrijving van markante feiten. Een vierde hoofdstuk beschrijft de evolutie van de eigenlijke kosten. Tot slot worden er in het vijfde hoofdstuk een reeks aanbevelingen voorgesteld om het beheer en de controle van de kosten te optimaliseren.

Het onderzoeksrapport waarop deze brochure gebaseerd is, is beschikbaar op de website van het NICC <http://nicc.fgov.be>). Voor bijkomende inlichtingen kan u zich wenden tot Doktor Bertrand Renard (Bertrand.Renard@just.fgov.be).

Op het einde van deze brochure kan u een chronologische tabel vinden met de feiten en waarnemingen van onze studie. Deze chronologie laat de lezer toe om zich bewust te worden van de historische dimensie van de problematiek die ons bezighoudt. Deze tabel bevat vier kolommen van een verschillende kleur, die overeenstemmen met de vier hoofdstukken van de tekst (DNA en de wet = blauw, DNA in de praktijk = rood, beheer van gerechtskosten = groen, de kost van DNA = oranje). We moedigen u aan om deze tabel te plaatsen tegenover de tekst, zodat ze u kan helpen bij het lezen van deze brochure.

Afkortingen

DNA	Desoxyribonucleïnezuur	Molecule die drager is van genetische informatie
NDGB	Nationale DNA-gegevensbank	Algemene naam voor de twee Belgische DNA-databanken (nationale databank « Veroordeelden » en nationale databank « Criminalistiek »)
CODIS	Combined DNA Index System	Programma ontwikkeld door de FBI om DNA-profielen te beheren en te vergelijken. Wordt in België gebruikt door het NICC en in vele andere landen.
CGAB	Comptabilité Générale – Algemene Boekhouding	Boekhoudkundig programma gebruikt door de DGK. Zal binnenkort door de griffiers gebruikt worden om de facturen te vereffenen betreffende de functioneringskosten met uitzondering van de gerechtskosten (zie: « Gerechtskosten op repressief vlak – Kosten 2004-2008 », van de Commissie voor de Modernisering van de Rechterlijke Orde, 2009).
DIS	DNA Index System	Naam (gebaseerd op de naam CODIS) van de dienst die de NDGB beheert bij het NICC.
ENFSI	European Network of Forensic Science Institutes	Europees netwerk van Forensische Instituten dat haar leden toelaat om informatie over forensische wetenschappen uit te wisselen.
LOGTE		Boekhoudkundig programma voorafgaand aan het systeem CGAB.
NICC	Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie	Instituut verbonden aan justitie maar met een onafhankelijke werking, dat forensische expertises aanbiedt aan magistraten en politiediensten, en onderzoek verricht in dit domein en in de criminologie.
ISO	International Organization for Standardization	Organisme de normalisation qui produit différentes normes internationales pour l'industrie et le commerce. Une de ses normes, la norme ISO17025 est utilisée pour accréditer les laboratoires ADN en Belgique et dans la plupart des pays européens.
FEDICT	FOD voor Informatie- en Communicatietechnologie	FOD die projecten van e-government ontwikkelt voor de federale administratie.
DGK	Dienst Gerechtskosten	Dienst die de facturen beheert en controleert binnen de FOD Justitie.
FOD	Federale Overheidsdienst	Naam gegeven aan de ministeries van de Belgische federale administratie sinds de Copernicus-hervorming van 2000.
TESTA	Trans-European Service for Telematics between Administrations	Informatienetwerk van de Europese Unie dat een beveiligde informatie-uitwisseling tussen Europese overheidsadministraties mogelijk maakt.

1 .

DNA en de wet

1971: Officiële oprichting van het NIC(C)

Bij Koninklijk Besluit van 5 november 1971 richt de toenmalige regering het Nationaal Instituut voor Criminalistiek (NIC) op. Na de formele oprichting duurt het nog 20 jaar vooraleer er concrete stappen worden gezet. Jaren later leidt de toevoeging van een departement criminologie tot een naamswijziging: het NIC wordt **Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC)**.

1996 : vordering en controle van de diensten van de deskundigen

De programmawet van 27 december 1996 **geeft aan de magistraat de bevoegdheid** om de diensten die hij aan derden vraagt, te vorderen en te controleren. In theorie raadpleegt de magistraat het deskundigenrapport, verzekert hij zich van de conformiteit met de initiële opdracht en kijkt hij de conformiteit van de factuur met de barema's na. Als de factuur wordt goedgekeurd, taxeert (i.e. tekent) de magistraat de kostenstaat en bezorgt hij de factuur samen met het verslag en de vordering aan de Dienst Gerechtskosten (DGK). De DGK controleert op haar beurt de factuur aan de hand van de verschillende meegestuurde stukken en noteert het bedrag van de factuur samen met enkele andere gegevens in haar administratieve databank. Deze administratieve gegevens vormen de belangrijkste bron van informatie voor dit onderzoek.

©Lisa Van Damme

De publicatie van de **DNA-wet van 22 maart 1999** creëert een specifiek wettelijk kader voor het gebruik van DNA in strafzaken. Om het wantrouwen jegens een mogelijke schending van het privéleven te temperen, voorziet deze wet dat voortaan enkel het niet-coderend DNA voor strafrechtelijke doeleinden mag gebruikt worden. De wet bevat echter geen definitie van niet-coderend DNA. Enkel de huidige stand van de wetenschap biedt een dergelijke definitie. Er werd een procedure opgesteld voor het opnemen van sporen aangetroffen op de plaats van een misdrijf en een andere procedure voor de DNA-staalname op personen die betrokken zijn bij de onderzochte feiten. Voor het eerst in de Belgische strafrechtelijke geschiedenis wordt een duidelijke procedure voor tegen-expertise opgesteld ten voordele van de justitiabele. In afwijking op het fundamentele principe van onschendbaarheid van het lichaam en uitsluitend in geval van ernstige feiten kan een DNA-staal onder dwang genomen worden als de betrokkene dit weigert. Tenslotte wordt de kwaliteit van de expertises enkel gegarandeerd op technisch – en niet op interpretatief – vlak door de laboratoria te onderwerpen aan een ministeriële erkenning die hoofdzakelijk gebaseerd is op een Europees accreditatiesysteem. Het is ook in 1999 dat de ISO17025-norm vastgelegd werd door de Internationale Organisatie voor Standaardisatie (ISO). Tot dan gold de NBN-EN-45000 van het European Committee for Electrotechnical Standardization als kwaliteitsreferentie voor de laboratoria.

De wet van 1999 voorziet tevens in de oprichting van een nationale DNA-gegevensbank (NDGB) bij het NICC. Ieder DNA-profiel dat opgeslagen is in de databank, bestaat uit een reeks cijfers die het unieke karakter van het DNA van ieder individu weerspiegelt. Deze databank bevat ofwel profielen van sporen (profielen opgenomen op plaats delicten en opgeslagen in de databank genaamd “criminalistiek”), ofwel referentieprofielen (profielen rechtstreeks afgenomen bij personen en opgeslagen in de databank genaamd “veroordeelden”).

Alleen referentieprofielen van personen die geïnterneerd zijn of veroordeeld tot een celstraf wegens het plegen van een ernstig feit (i.e., een aanslag op personen, zoals moord, verkrachting, en slagen en verwondingen) worden opgeslagen in deze databank. Profielen van verdachten, slachtoffers en andere personen worden niet opgeslagen. Ieder profiel is gelinkt aan een unieke anonieme identificatiecode die desgevallend uitsluitend door de magistraat kan gekoppeld worden aan de identiteit van een persoon. Daarnaast zijn er administratieve gegevens gelinkt aan het profiel: het notitienummer, de naam van de magistraat die verantwoordelijk is voor het dossier, de gegevens van het laboratorium dat het profiel opgesteld heeft, de biologische aard van het staal (e.g., bloed, sperma, haar, enz.), en het geslacht van de persoon aan wie het profiel toebehoort. Er zijn vele waarborgen ingevoerd ter bescherming van het privéleven van de personen wiens profiel opgeslagen is. Maar men moet vaststellen dat niet al deze formeel goedgekeurde waarborgen genomen zijn (zo is de aangestelde voor de gegevensbescherming nooit benoemd).

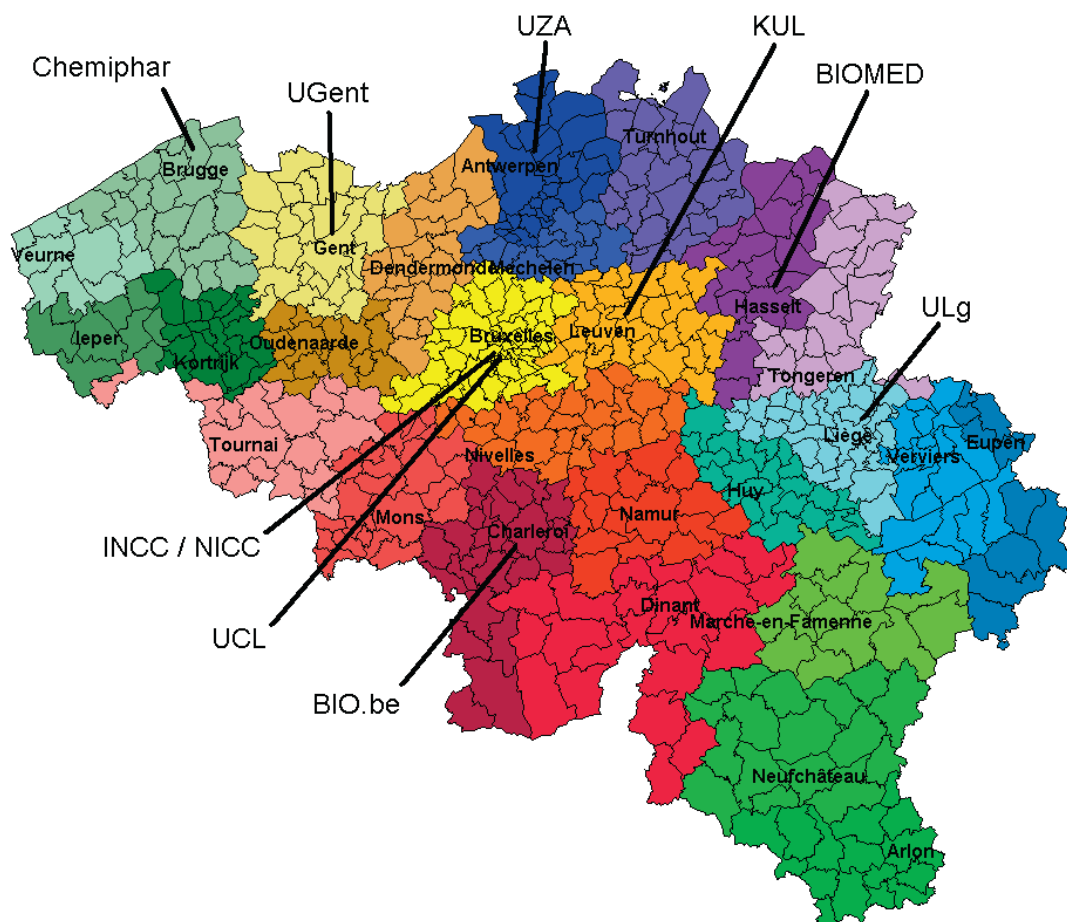
Tot slot bepaalt het ministerieel besluit van 11 juni 1999 **de honoraria in strafzaken**. Dit besluit bevat een lijst van expertisehandelingen, met name inzake DNA-analyses, en legt het tarief vast voor iedere handeling – aldus verbiedt het de vrije concurrentie op de prijzen. Deze tarieven voor DNA-onderzoek zijn trouwens abnormaal hoog in vergelijking met andere landen. Ze worden bovendien jaarlijks geïndexeerd naar boven toe.

2002 : inwerkingtreding van de wet van 1999

Met het Koninklijk Besluit van 4 februari 2002 treedt de DNA-wet van 1999 in werking en worden **voor het eerst een reeks procedures wettelijk vastgelegd**: (1) het werk voor de bescherming van de plaats delict, (2) het behandelingsproces van de staalafnames door de laboratoria van de technische en wetenschappelijke politie, (3) de eigenlijke DNA-analyse, (4) de procedure voor tegen-expertise, (5) de erkenning van de analyselaboratoria en (6) de vele waarborgen die genomen zijn om de NDGB te omkaderen.

2004 : lijst van erkende DNA-laboratoria

Het Koninklijk Besluit van 28 mei 2004 stelt de lijst samen van de erkende laboratoria die gemachtigd zijn om DNA-analyses uit te voeren voor de strafrechtelijke instanties. Deze lijst omvat **negen Belgische laboratoria** (zie Figuur 1): het NICC, twee private laboratoria – Chemiphar en BIO.be (voorheen «IPG») – evenals universitaire laboratoria van de Université Catholique de Louvain (UCL), de Katholieke Universiteit Leuven (KUL), de Universiteit Gent (UGent), de Universiteit Hasselt (BIOMED), het Universitair Ziekenhuis Antwerpen (UZA) en de Université de Liège (ULg). Ook al waarborgt deze lijst een zeker kwaliteitsniveau van de analyses uitgevoerd door de laboratoria, toch vertoont ze de zwakte dat ze enkel betrekking heeft op laboratoria die geauditeerd zijn voor minstens één analysetechniek. Al de laboratoria op deze lijst zijn dus niet geaccrediteerd voor alle DNA-analyses waar de magistraten om zouden kunnen verzoeken

Figuur 1 – Ligging van de erkende DNA-laboratoria in de verschillende gerechtelijke arrondissementen

2005-2006 : het verdrag van Prüm

In het gezelschap van Duitsland, Nederland, het Groothertogdom Luxemburg, Oostenrijk, Frankrijk en Spanje, tekent België op 27 mei 2005 te Prüm (in Duitsland) een verdrag inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van het terrorisme, de grensoverschrijdende criminaliteit en de illegale migratie. Het verdrag beoogt onder meer de **verbetering van de automatische uitwisseling van DNA gegevens**, van vingerafdrukken en van kentekenregisters. Het verdrag is bestemd om omgezet te worden naar het niveau van de Europese Unie. Op 28 december 2006 neemt België een wet aan waarbij wordt ingestemd met het Verdrag van Prüm.

2007 : tarievenoorlog

Het Koninklijk Besluit van 27 april 2007 wijzigt de barema's van de honoraria in strafzaken teneinde de gerechtskosten te drukken. Het barema voor de DNA-analyse van een sporenstaal gaat van 382 € naar 100 €. Het barema om het profiel van een persoon te bepalen wordt eveneens vastgelegd op 100 €.

In navolging van dit Koninklijk Besluit **lobbyen sommige laboratoria** bij de minister van justitie om de oorspronkelijke tarieven weer in te voeren (het hoofdargument bestaat erin dat gerealiseerd investeringen gedaan werden in het licht van de bestaande tarieven).

Ingevolge deze actie wordt een nieuw Koninklijk Besluit aangenomen: het Koninklijk Besluit van 20 november 2007 verhoogt sommige honoraria voor genetisch onderzoek. Het barema voor de DNA-analyse van een staal wordt vastgelegd op 390 €. Er wordt een nieuw onderscheid gemaakt: de voorafgaande testen gaan van 115 € naar 85 € (en 30 € voor de sporen volgend op het eerste spoor).

De extractie van beenderen, tanden en differentiële extractie bedragen 125 €, de mitochondriale DNA-analyse bedraagt 300 €. Een uiterst dringende analyse en het Y-chromosoom-profiel bedragen 200 €. Het profiel van een individu bepalen is vastgelegd op 375 €. De uiterst dringende analyse of de Y-chromosoom-analyse van een individu bedragen 150 €. De mitochondriale DNA-analyse bedraagt 200 €. Het referentieprofiel bepalen van een veroordeelde persoon waarvan het de bedoeling is om het op te slaan in de NDGB, bedraagt 275 €. Aldus stelt men vast dat, afhankelijk van het tijdstip tijdens de procedure waarop de analyse van een persoon wordt gevraagd (verdachte tijdens het onderzoek of veroordeelde na het vonnis), er twee verschillende prijzen worden gevraagd (375 € en 275 €), een verschil dat op technisch vlak niet te verantwoorden is.

2008 : beslissingen van de Raad ter implementering van het verdrag van Prüm

De Raad van de Europese Unie schrijft twee besluiten uit – de besluiten 2008/615/JBZ en 2008/616/JBZ inzake de intensivering van de grensoverschrijdende samenwerking, in het bijzonder ter bestrijding van terrorisme en de grensoverschrijdende criminaliteit. Deze besluiten leggen een implementering van het Verdrag van Prüm uit 2005 op aan alle lidstaten van de Europese Unie, zelfs deze die het Verdrag van Prüm niet getekend hadden. Hierdoor vermeerderd het aantal landen waarmee België deze uitwisselingen zal moeten uitvoeren.

Ondanks de wet van 26 december 2006, verhindert de afwezigheid van omzetting van deze bepalingen in een nationale DNA-wet de effectieve uitvoering van deze internationale uitwisselingen. De goedkeuring van de hervormingswet van 7 november 2011 inzake DNA dient hieraan te verhelpen van zodra het Koninklijk Besluit dat de inwerkingtreding ervan bepaalt, zal zijn aangenomen.

2011 : deadline voor Prüm, nieuwe DNA-wet, en akkoord met de VS

Volgens de beslissing van de Raad van de Europese Unie dienen alle lidstaten het Verdrag van Prüm geïmplementeerd te hebben op 26 augustus 2011. Op 26 januari 2012 zijn er slechts 11 van de 27 landen operationeel en zij verzekeren een uitwisseling met een variërend aantal landen (aantal voor ieder land tussen haakjes aangeduid): Bulgarije (3), Duitsland (6), Spanje (7), Frankrijk (6), Luxemburg (6), Nederland (10), Oostenrijk (10), Roemenië (3), Slovenië (9), Slovakije (4) en Finland (2).

Op 26 mei 2011 wordt een wetsontwerp ingediend in de Kamer met het oog op **een wijziging van het Wetboek voor Strafvordering en van de wet van 22 maart 1999** betreffende de identificatieprocedure via DNA-analyse in strafzaken. De nieuwe wet wordt gestemd op 20 juli en gepubliceerd op 7 november 2011. De belangrijkste wijzigingen van deze wet zijn: (1) profielen van verdachten zullen onder bepaalde voorwaarden kunnen opgeslagen worden. Het profiel van de verdachte wordt slechts opgeslagen wanneer het overeenstemt met een ander profiel gevonden in hetzelfde dossier of wanneer het overeenstemt met het profiel van een spoor uit de NDGB; (2) profielen van personen veroordeeld tot een werkstraf of die een poging ondernomen hebben tot het plegen van één van de opgelijste inbreuken, zullen eveneens opgeslagen worden in de NDGB; (3) de lijst van inbreuken die een opname van de veroordeelde personen inhoudt, wordt uitgebreid met aanslagen op goederen (e.g. diefstal met braak); (4) de regels voor het wissen van profielen worden gewijzigd; (5) verschillende maatregelen beogen het verhogen van de efficiëntie van de analyseprocedure (de laboratoria krijgen nog één maand in plaats van drie om hun analyseresultaten te bezorgen, en ze zijn gehouden hun resultaten onmiddellijk over te

maken aan de NDGB zonder dat een magistraat hierom dient te verzoeken); (6) het beheer van de NDGB wordt vereenvoudigd (a- een termijn van 15 dagen is voorzien om elk nieuw profiel te behandelen; b- voor het versturen, opslaan en vergelijken van profielen is er geen vordering meer nodig; c- de profielen moeten via elektronische weg worden verstuurd; d- het is mogelijk om een omstandige of eenvoudige kennisgeving op te stellen in plaats van een deskundigenrapport).

Deze hervorming zal naast een directe budgettaire impact op de gerechtskosten eveneens een budgettaire impact hebben op de werking van het NICC dat immers instaat voor het beheer van de NDGB. Door de nieuwe wetsbepalingen zal de toename van profielen van veroordeelden en de vermeerdering van de profielen van sporen op nationaal niveau moeten verwerkt worden, wat met de huidige capaciteit van de dienst die de NDGB beheert ongetwijfeld niet volledig mogelijk zal zijn, ondanks de administratieve vereenvoudiging die met de hervorming gepaard gaat. Hier komen nog de internationale uitwisselingen bij waardoor het zeker is dat gespecialiseerd personeel zal dienen aangeworven te worden, hetgeen een bijkomende staatskost meebrengt die niet meegerekend is bij de gerechtskosten.

Tenslotte, op 20 september 2011 **tekenen België en de Verenigde Staten een akkoord** geïnspireerd op het Verdrag van Prüm om de samenwerking te versterken op het vlak van preventie en bestrijding van ernstige criminaliteit. Dit akkoord voorziet in een uitwisseling waarbij het vergelijken van DNA-profielen vereenvoudigd wordt.

2012 : nieuwe hervormingen op het vlak van expertises?

Het juridische kader van de gerechtelijke expertise in Belgische strafzaken is ronduit laconiek en alles wat zou toelaten de expertises te omkaderen, ontsnapt ruimschoots aan de politieke beslissers die erg slecht uitgerust zijn om de kwaliteit te garanderen. De enkele bepalingen die een impact hebben op het werk van de deskundige zijn internationale kwaliteitsnormen waar de nationale wetgever geen vat op heeft. Zo zijn de normen inzake de loci op Europees niveau deze die België naleeft via de normen van de ENFSI en van het uitwisselingsprogramma CODIS. Bovendien kunnen slechts erkende laboratoria aangesteld worden door de magistraat maar de magistraat is er niet van op de hoogte dat het aangestelde laboratorium louter geaccrediteerd is voor bepaalde methodes maar niet alle (e.g. mitochondriale analyse, nucleaire analyse, haaranalyse).

Vervolgens, aangezien er geen precieze normen zijn voor de kwaliteit van expertises, krijgt men een veelheid aan vormen van expertises. Zo is het interpreteren van de resultaten van de DNA-analyse het deel van het werk van de deskundige waarover ze onderling het minst unaniem zijn. Zo zal bijvoorbeeld de ene manier om een resultaat te formuleren een betere indruk geven voor de rechtbank dan de andere. Om een ander voorbeeld te nemen: een magistraat die een deskundigenrapport A leest (dat gebruikmaakt van een interpretatiemethode X) zal moeilijkheden ondervinden om het te vergelijken met een tegen-expertiserapport B (dat gebruikmaakt van interpretatiemethode Y).

Het goedkeuren van de DNA-wet van 7 november 2011 lijkt zich te profileren als een fase in een breder hervormingsprogramma die raakt aan de problematiek van de expertises. Bij de presentatie van de nieuwe wettelijke bepalingen aan de gerechtelijke actoren op het colloquium van 26 januari 2012 is duidelijk gebleken dat deze actoren torenhoge verwachtingen blijven koesteren ten aanzien van de vele evolutiemogelijkheden op dit gebied. Meer bepaald beschikt België, ondanks de nieuwe wetgeving, nog steeds niet over een databank van verdachten, van verdwenen personen, of van intervenanten. Men kan zich dus verwachten aan nieuwe ontwikkelingen die de praktijk inzake DNA in de toekomst zouden kunnen beïnvloeden en die onvermijdelijk zullen wegen op de evolutie van de kosten op dit vlak.

©Lisa Van Damme

2 . DNA in de praktijk

1984 : ontdekking van de kracht van DNA-identificatie

De ontdekking van de Engelse geneticus Alec Jeffreys van de kracht van DNA-identificatie wekte onmiddellijk de interesse op van de gerechtelijke autoriteiten in vele landen. Dankzij de kwaliteitsvolle universitaire laboratoria kende België sinds het midden van de jaren 1980 de **eerste DNA-toepassingen** in strafzaken. De magistraten deden een beroep op de wetenschappers door hen aan te stellen als gerechtelijk deskundige.

Zo wordt DNA ingezet als bewijsmiddel in het strafrechtelijk onderzoek naast andere reeds gebruikte methoden zoals vingerafdrukken, ballistisch of toxicologisch onderzoek, en politieel onderzoek. Het unieke karakter van de genetische code van ieder individu maakt dat DNA een belangrijke rol speelt bij het zoeken naar de gerechtelijke waarheid. Deze praktijk zal zich verder blijven ontwikkelen in de loop van de twee daaropvolgende decennia.

Er bestaan echter geen specifieke wettelijke bepalingen omtrent het gebruik ervan. Zo is er niets dat de exploitatie van het geheel van het DNA verbiedt (inbegrepen het coderende gedeelte dat informatie over ziekten bevat) en wordt er geen enkele maatregel genomen om de kwaliteit van de expertises te garanderen of om tegen-expertises te organiseren. De DNA-analyselaboratoria beschikken over lokale DNA-databanken en er bestaat geen gecentraliseerd register. Tot slot is het niet mogelijk om een DNA-staal af te nemen van een persoon die hiervoor geen toestemming geeft. Het zijn deze voornaamste problemen die de wet van 1999 verhoopt te verhelpen.

1991-1992 : effectieve oprichting van het NIC

Het Koninklijk Besluit voor de oprichting van het NIC, is eindelijk rond. Het ministerie van Justitie koopt de gebouwen aan en de eerste personeelsleden treden in functie op 1 januari 1992.

2002 : criminele branden gericht op DNA-bewijsmateriaal en ontwikkeling van de NDGB

Het Institut de Pathologie et de Génétique (IPG) – een van de negen laboratoria erkend voor het uitvoeren van DNA-analyses in strafzaken – ondergaat verschillende aangestoken branden gericht op het vernietigen van DNA-bewijsmateriaal, wat ongetwijfeld **het belang aangeeft dat criminelen aan DNA toekennen.**

Ingevolge de inwerkingtreding van de wet van 1999, wordt de **NDGB bij het NICC ondergebracht** bij de dienst « DNA Index System » (DIS). De deskundigen van deze dienst beheren de NDGB aan de hand van het beveiligde programma CODIS, ontwikkeld door de FBI en gebruikt in vele landen. De NDGB kan in theorie alle mogelijke vergelijkingen uitvoeren en tijdswinst opleveren. In de praktijk is het, door de

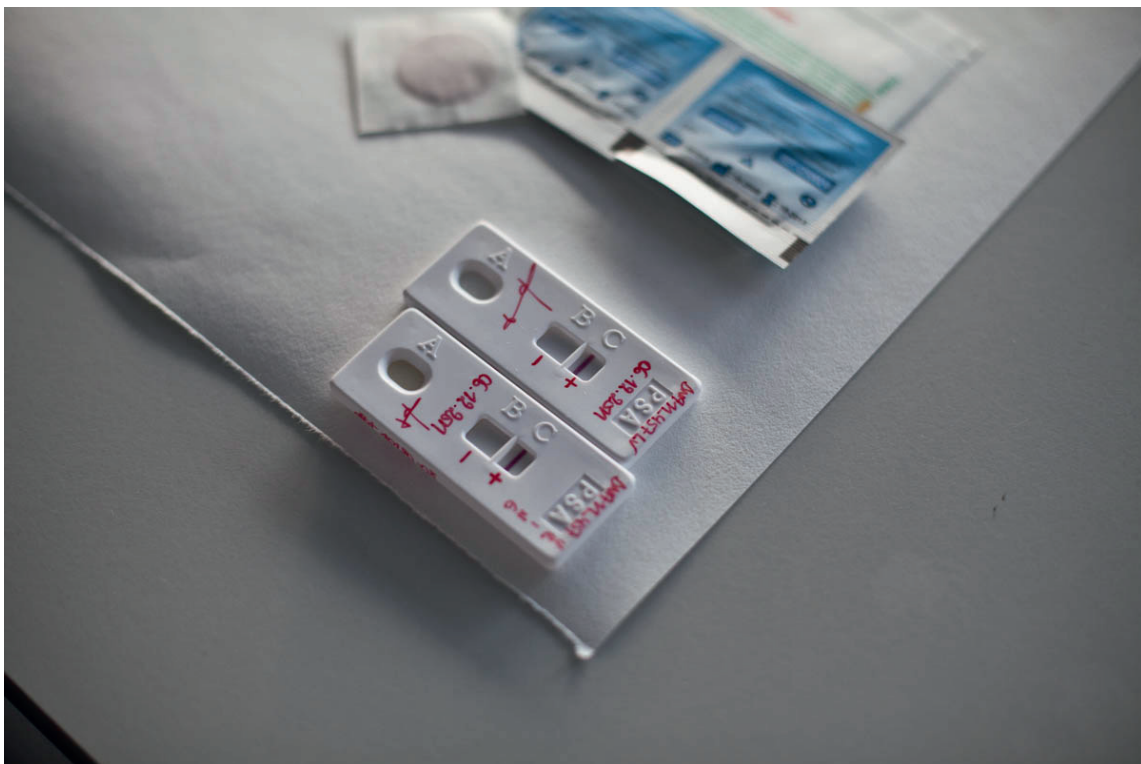
strikte opnamecriteria en de afwezigheid van een systematische overdracht van profielen van de DNA-analyselaboratoria naar de databank, niet zo dat alle opgestelde DNA-profielen zich in de databank bevinden. Deze situatie zal ertoe leiden dat sommige laboratoria volstrekt illegaal lokale databanken behouden en vergelijkingen tussen dossiers uitvoeren.

2003 : waarschuwing voor exclusief gebruik van DNA

Het toegenomen gebruik van DNA kan het soms doen overkomen als een absoluut wapen in het kader van het onderzoek. Elk materieel bewijs dient echter steeds geïnterpreteerd te worden in het licht van het geheel van de bewijselementen in hun context. Zich hoofdzakelijk focussen op het DNA kan dus aan twee kanten snijden, zoals blijkt uit de ervaring van enkele politiemensen die bijna volledig ingezet hadden op het DNA zonder een grondig tactisch onderzoek te voeren, wat geleid heeft tot de vrijspraak van de hoofdverdachte (zie artikel van La Capitale van 11 oktober 2003: « Cour d'Assises. Meurtre à Etterbeek. Nordine Guertit est acquitté ! Qui a tué Barbara? »). Er bestaat dus een gevaar dat justitie haar taken niet naar behoren uitvoert door een te groot gedeelte van haar verantwoordelijkheden over te dragen aan externe deskundigen.

2004 : massale verzending van DNA-profielen van veroordeelden

Sinds de inwerkingtreding van de DNA-wet in 2002, zijn de parketten DNA-stalen beginnen verzamelen van alle veroordeelden die in aanmerking komen en die nog in de gevangenis zitten. Deze inhaalbeweging resulteert in een massale verzending van profielen naar de DNA-databank (evenals een verhoging van de kosten) in 2004.

©Lisa Van Damme

2007 : beveiligd netwerk voor de internationale gegevensuitwisseling

De verschillende **Europese DNA-databanken zijn met elkaar verbonden** via het TESTA-netwerk (Trans-European Service for Telematics between Administrations). Met de hulp van FEDICT beschikt het NICC voortaan over een beveiligde verbinding met TESTA. De software die toelaat de gegevens uit CODIS te halen en ook de vergelijkings- en de communicatiemodule, werden geïnstalleerd met de hulp van andere landen. Vanuit technisch oogpunt is de dienst DIS operationeel voor de internationale uitwisseling, maar de uitwisselingen kunnen niet plaatsvinden aangezien België gehouden is bepaalde voorafgaandelijke voorwaarden te vervullen (aanpassing van de nationale wetgeving en Europese evaluatieprocedure). De nationale wetgeving zal in die zin aangepast worden met de wet van 7 november 2011.

2008-2009 : vermeerdering van personeel bij de NDGB en dialoog deskundigen-magistraten

De jaren 2008 en 2009 worden gekenmerkt door twee soorten veranderingen: de vermeerdering van het personeel bij de NDGB bij het NICC en het besef dat de communicatie tussen deskundigen en magistraten dient te verbeteren.

Zo beschikt de dienst DIS in 2008 over drie deskundigen. Hierdoor kan de dienst een groter aantal aanvragen verwerken dan voorheen. Op 1 juni 2009 verhuist een Nederlandstalige deskundige van het DNA-laboratorium van het NICC naar de dienst DIS. Deze **extra mankracht** verhoogt de capaciteit van DIS bij het behandelen van dossiers. In 2009 beschikt de dienst over vijf deskundigen: drie Franstaligen (waaronder het diensthoofd) en twee Nederlandstaligen.

Daarnaast werd er in 2008 een werkgroep opgericht met als doelstelling de communicatie tussen de magistraten en de criminalistische deskundigen in gerechtelijke dossiers te verbeteren. Deze werkgroep is samengesteld uit magistraten, gerechtelijke deskundigen, leden van de federale politie en onderzoekers. De belangrijkste aanbevelingen van de werkgroep zijn (1) overleg organiseren voorafgaand aan het opstellen van de opdracht van de deskundige; (2) zich van bij het begin van het onderzoek informeren bij een raadgever in criminalistiek over de mogelijkheden die de expertises kunnen bieden; (3) zo snel mogelijk na de eerste afstapping op de plaats delicten een overlegvergadering organiseren wanneer het belang van de zaak dit verantwoordt (zie de brochure "Naar een betere communicatie tussen magistraten en experts" in 2010 gepubliceerd door het NICC).

Een pilootproject dat sinds januari 2009 in het gerechtelijk arrondissement Brussel wordt gevoerd, heeft het nut van een dergelijke aanpak aangetoond, zowel op het niveau van de gerechtelijke efficiëntie als op het niveau van een reductie van de kosten voor de gerealiseerde expertises. Het pilootproject is sindsdien permanent geworden met de oprichting van een **cel Coördinatie Onderzoek** binnen het NICC die de magistraten van bij het begin van het onderzoek wetenschappelijke raad geeft.

Deze raadgevingen kunnen de magistraten begeleiden bij de keuze van de meest pertinente analyses. Bij voorbeeld, (1) het is niet nodig de staalnames van onder de nagels van het slachtoffer van een verkrachting te analyseren indien men reeds een goed profiel van de aanrander heeft dankzij de analyse van een spermavlek; (2) het is niet nodig iedere bloeddruppel uit een bloedvlek te onderzoeken indien het zeker is dat iedere druppel toebehoort aan dezelfde persoon; (3) analyse van DNA op peuken van sigaretten in een asbak kan exhaustief zijn (i.e. alle peuken) of selectief (e.g. een beperkt aantal peuken per merk van sigaretten).

2010 : gebruik van DNA en wijziging in het beleid van het NICC wat de veroordeelden betreft

Tijdens het **proces Storme** dat in oktober 2010 plaatsvond voor het Hof van Assisen te Brussel, heeft een bijkomende DNA-analyse ervoor gezorgd dat er tijdens de Assisenzitting een fout in het toxicologisch onderzoek aan het licht is gekomen (zie RTL info, du 14 octobre 2010 « Coup de théâtre au procès Storme: l'échantillon de sang contient l'ADN d'une femme »). Deze gebeurtenis, hoewel uitzonderlijk, zet het groeiende belang van DNA om elementen van het onderzoek te consolideren, in de schijnwerpers, tot in de fase van het vonnis.

Op 26 april 2010 heeft het NICC besloten om **geen opdrachten voor DNA-profielen van veroordeelden meer te aanvaarden** en zich toe te spitsen op het opstellen van profielen van sporen. In de praktijk worden sommige profielen opgesteld tot in augustus 2010.

Huidige uitdaging: beter beheer van de expertises?

Een beter beheer van de expertises kan in grote mate gerealiseerd worden door een **betere kennisoverdracht**. Een betere kennis van de aard van de verschillende expertises door magistraten en politiemensen is noodzakelijk voor een betere inzet van de beschikbare middelen voor het uitvoeren van expertises. Het zou goed zijn om het raadplegen van de wetenschappelijke raadgever van het NICC te systematiseren in alle zaken met een bepaald belang.

3 . Beheer van gerechtskosten

2000 : oprichting van een afzonderlijke code voor genetische expertises

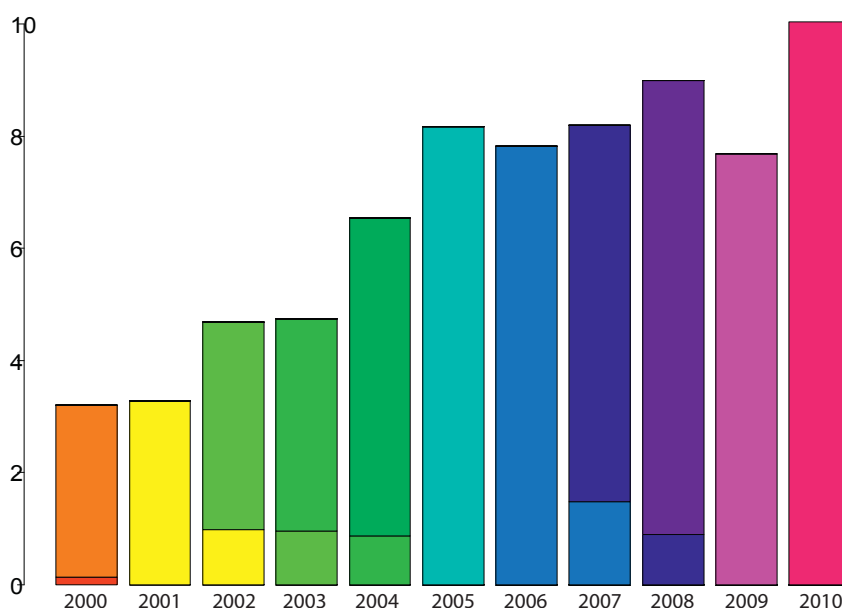
Vanaf 1 januari 2000 treedt **een nieuwe nomenclatuur van codering** in werking bij de dienst Gerechtskosten (DGK) waarbij genetische expertises een aparte code krijgen in hun databank van betalingen. Hiervóór kon men aan de hand van de beschikbare gegevens geen onderscheid maken tussen de uitgaven voor genetische expertises en laboratoriumuitgaven. Zelfs al betreft het hier een belangrijke verbetering ten opzichte van het voorgaande systeem, toch laat de nieuwe nomenclatuur niet toe een onderscheid te maken in het type van genetische analyse (e.g. voorbereiding van de stalen voorafgaand aan de DNA-analyse; opstellen van een DNA-profiel, vergelijken van een DNA-profiel met de profielen uit de NDGB). Algemeen gesteld is het dus onmogelijk om louter op basis van deze databank de precieze aard van de expertisehandeling te kennen (welke testen werden er uitgevoerd ? waarom werden ze uitgevoerd ? enz.), om de kwaliteit te beoordelen, om het type misdrijf te kennen die aan de basis ligt van het vragen van de expertise, om de tijd die nodig was om de expertise uit te voeren te kennen of om de uitgave te controleren, enz. Deze vaststelling vormt een obstakel voor een uitgebreider begrip van de problematiek van de uitgaven voor genetische expertises.

2002 : overgang naar CGAB, ankerprincipe en overdrachten

Op 1 januari 2002 doet de euro zijn intrede. Die datum valt samen met het in werking nemen van een **nieuw coderingssysteem** : de DGK vervangt haar coderingssysteem « LOGTE » door het nieuwe systeem « CGAB ».

Op 24 april 2002 wordt het zogenaamde « begrotingsankerprincipe » ingesteld. Dit principe houdt een **begrotingsplafond** in waardoor ofwel de kosten van jaar tot jaar gelijk blijven, ofwel verminderen, maar niet kunnen verhogen (althans niet zonder een herziening van de toegewezen budgettaire enveloppe). Het nadeel van dit principe is dat het de budgetbeheerders aanzet tot het « vinden » van uitgaven teneinde het volgende jaar eenzelfde budgetniveau te behouden. Maar aangezien de begroting veeleer overschreden wordt, brengt het vertraging in betalingen mee, die zich overzetten op het volgende jaar waardoor dat jaar reeds met een budgettaire handicap moet starten.

De **overdrachten van betaling** verzetten de betaling van een factuur dat in het systeem ingevoerd is in het jaar van de facturatie, over naar het volgende jaar. Figuur 2 geeft een beeld van de omvang van de overdrachten van betalingen voor genetische expertises (de minst voorkomende kleur per kolom duidt op een overdracht). Zo ziet men dat in 2002 een eerste belangrijke overdracht plaatsvindt (van bijna 1 miljoen euro) van uitgaven geboekt in 2001.

Figuur 2 – De kost van genetische expertises (in miljoen euro) met aanduiding van betalingsoverdrachten, van 2000 tot 2010

2004–2005: blokkering van betalingen voor profielen van veroor

In 2004 stopt de FOD Justitie ermee de DNA-laboratoria te betalen voor de profielen van veroordeelden aangezien ze van mening is dat deze analyses niet vallen onder gerechtskosten maar wel onder strafuitvoeringskosten (stellend dat de kosten optreden na de veroordeling van de betrokkenen). In 2005 verandert de FOD van mening en maakt een uitzonderlijk budget vrij om de betalingen die sinds 2004 bevroren waren, uit te voeren.

2008: wijziging van het coderingssysteem

De directie van de FOD Justitie beslist dat, eenmaal het budget uitgeput is, geen bijkomende facturen meer mogen geboekt worden in het informaticasysteem. Deze kosten worden beschouwd als uitgaven van het volgende jaar, de boeking wordt uitgesteld tot het begin van het nieuwe begrotingsjaar en zo wordt de illusie gecreëerd dat er geen laattijdige betalingen zijn (vandaar de afwezigheid van betalingsoverdrachten in 2009 en 2010 zoals blijkt uit Figuur 2).

2009–2010: blokkering van betalingen aan grote laboratoria

In 2009 besluit men, gezien de beperkte budgettaire middelen, de betalingen aan de grote laboratoria sterk te verminderen teneinde de betaling aan de kleine zelfstandigen te bevorderen. Om deze reden worden vele betalingen geblokkeerd wat resulteert in een verlaging van de totale uitgaven. In 2010 worden de laattijdige betalingen uiteindelijk aan de grote laboratoria betaald – wat resulteert in een spectaculaire stijging van de uitgaven.

uitdaging: een beter beheer van de kosten?

Zoals hierboven beschreven geeft de programmawet van 27 december 1996 de bevoegdheid aan de magistraat om de diensten die hij aan derden vraagt, te vorderen en te controleren. In de praktijk heeft de magistraat waarschijnlijk noch de tijd noch de competentie om de kwaliteit van de diensten in detail na te gaan. De DGK speelt de rol van tweede beveiligingsslot maar heeft hoofdzakelijk als doel om die facturen op te sporen die klaarblijkelijk buitensporig of dubbel zijn. De DGK doet zijn controle op basis van drie documenten (de vordering van de magistraat, de factuur opgesteld door de deskundige en het deskundigenrapport), en kijkt ook in de databank (bijvoorbeeld om na te gaan of de factuur niet reeds betaald werd), en keurt dan al dan niet de uitgave goed. De verificatie verloopt in twee fasen. In een eerste fase gaat de controleur na of alle documenten nodig voor de evaluatie van de uitgave beschikbaar zijn. Indien niet, wordt de factuur geweigerd. Wordt de factuur niet geweigerd dan wordt de factuur in een tweede fase geanalyseerd. Als de analyse ongunstig blijkt, wordt de factuur teruggestuurd naar de Commissie voor de Gerechtskosten, een beroepsinstantie die oordeelt over iedere betwisting van facturen geadresseerd aan de DGK. Deze commissie beschikt in principe over alle noodzakelijke middelen om de factuur, het verslag en de overeenstemming met de vordering te evalueren.

Het factuurbeheersysteem van de DGK is op vele vlakken problematisch.

Vooreerst beschikt de DGK, zoals de magistraat, niet over alle nodige kennis om de pertinentie van de facturen te beoordelen. Het zou zonder twijfel verstandig zijn om bij de controles regelmatig beroep te kunnen doen op de diensten van een deskundige in het betrokken domein.

Facturatiepraktijken waarbij het te betalen bedrag kunstmatig verhoogd wordt, zijn inderdaad gemakkelijk te installeren. Het is bijvoorbeeld mogelijk (1) om ongegrond het aantal werkuren te verhogen, (2) om ieder kledingstuk dat aanwezig is in dezelfde zak van overtuigingsstukken, te beschouwen als een apart voorwerp, (3) om elke vordering voorzien van een stempel "dringend" systematisch te beschouwen als een rechtvaardiging om het barema van dringende opdrachten te hanteren, los van de vijf werkdagen, (4) om een verplaatsing aan te rekenen per overtuigingsstuk zelfs indien er slechts één verplaatsing gedaan werd voor verschillende stukken.

De mogelijkheden tot over-facturatie gaan nauw samen met enerzijds de actieve of passieve medewerking van externe betrokkenen bij de DNA-analyselaboratoria en anderzijds de indruk die deze laboratoria hebben van de doeltreffendheid van de controle van de DGK. Bij voorbeeld, (1) hoe zwakker de controlemogelijkheden van de DGK overkomen, hoe meer de praktijken aanhouden; (2) als de politiepraktijken het gebruik van verschillende zakken om voorwerpen in de plaatsen aanmoedigen, is er een kunstmatige vermeerdering van het aantal overtuigingsstukken en daaruit volgend de mogelijkheid om meer te factureren.

Bovendien beschikt de DGK momenteel niet over moderne informatica om de facturen te boeken. De voorbeelden zijn legio: (1) de vele coderingsfouten in het geanalyseerde bestand in het kader van dit onderzoek tonen aan dat er geen elementaire mechanismen van automatische controle bestaan; (2) de evolutie van de nomenclatuur van de codering is nergens op verzorgde wijze gedocumenteerd,

wat de analyses van deze gegevens in historisch perspectief moeilijk maakt; (3) het feit dat eenzelfde leverancier van diensten (in dit geval een gerechtelijk deskundige) kan opereren onder verschillende benamingen en verschillende bankrekeningen kan hebben zonder dat dit gecorrigeerd wordt door aan iedere leverancier een unieke code toe te kennen, maakt het mogelijk dat eenzelfde leverancier tweemaal dezelfde factuur opstuurt onder een verschillende naam en met een ander rekeningnummer, wat een zeer reëel risico op dubbele betalingen meebrengt.

Onderstaande tabellen tonen de evolutie en de omvang aan van het probleem van dubbele rekeningen in de loop van de tijd (een tabel per DNA-laboratorium). Soms kan eenzelfde laboratorium verschillende rekeningen hebben door de eenvoudige verandering van bankrekening in de tijd (waarbij de voorgaande rekening verdwijnt), en wanneer verschillende rekeningen tezamen bestaan voor hetzelfde jaar (zie gele cijfers in de tabellen) is een grondige controle noodzakelijk. Zulk een eenvoudige maatregel is echter nog niet geïnstalleerd aangezien er geen link is tussen de bankrekeningen en de titularissen.

Tabel 1 - Aantal betalingen per rekening en per jaar voor het NICC

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 2	47	2	0	0	0	2	0	0	0	0	0
Rekening 3	321	379	558	588	1201	1622	1237	1560	1427	1034	1801

Tabel 2 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor BIO.be

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	0	0	0	0	162	609	924	1186	1049	759	616
Rekening 2	3	26	106	125	63	0	0	0	0	0	0
Rekening 3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	438
Rekening 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	46

Tabel 3 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor BIOMED

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	8	21	48	117	177	504	429	604	1011	1064	2053

Tabel 4 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor Chemiphar

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	44	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	233
Rekening 3	52	117	172	180	298	342	254	291	239	279	109

Tabel 5 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor de KULeuven

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	90	74	145	113	185	433	327	296	40	0	0
Rekening 2	0	0	0	0	0	0	0	13	406	346	562
Rekening 3	4	5	4	44	27	12	7	4	0	0	0
Rekening 4	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Rekening 5	0	0	0	2	14	0	0	2	0	2	0
Rekening 6	43	33	25	30	60	116	99	39	13	0	0
Rekening 7	26	24	21	47	36	30	20	3	0	0	0
Rekening 8	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0

Tabel 6 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor de UCL

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	0	0	0	19	33	132	44	134	115	102	103
Rekening 2	0	0	3	0	3	2	0	0	0	0	0
Rekening 3	0	4	2	6	0	0	0	0	0	0	0

Tabel 7 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor de UGent

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	0	0	280	1517	836	1	9	17	0	0	0
Rekening 2	840	969	1021	6	6	3	1	0	0	0	0
Rekening 3	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 4	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 5	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Rekening 6	0	0	0	0	1172	2153	1664	1453	1606	1369	1784

Tabel 8 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor de ULg

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 2	110	139	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 3	1	0	1	2	0	2	0	0	0	0	3
Rekening 4	0	9	156	197	220	1050	1224	828	1485	952	1229

Tabel 9 – Aantal betalingen per rekening en per jaar voor de UZA

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Rekening 1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 2	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Rekening 3	0	0	0	58	161	295	746	806	1041	898	1230
Rekening 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Compte 4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2

Hieruit blijkt dat het aangewezen is om te controleren wie de titularissen zijn van de rekeningen waarop mogelijks problematische betalingen gebeuren en in de toekomst een unieke code toe te kennen aan elke deskundige en aan elke magistraat, opdat ze ondubbelzinnig van elkaar kunnen onderscheiden worden en het gebruik van meerdere rekeningen verboden wordt (voorstel reeds geformuleerd door Bertrand Renard in 2004 in het rapport « Het statuut van de gerechtsdeskundige in strafzaken » en nooit opgevolgd).

Daarenboven, zoals reeds vermeld, is het aantal gegevens dat de DGK invoert minimaal en louter administratief van aard. Alleen het bedrag en een algemene aanduiding van de uitgave worden bijgehouden. Het zou echter nuttig zijn om op zijn minst de barema's die gebruikt werden bij het opstellen van de factuur, in te voeren (i.p.v. het loutere feit dat men te maken heeft met DNA-analyses) ofwel de details van de uitgevoerde analyses.

Tot slot gebeurt de opname nadat de DGK de factuur heeft ontvangen. De tussenkomst van de DGK is bijgevolg reactief en niet pro-actief: bij het uitschrijven van de vordering worden de kosten waarvoor men zich aldus engageert niet ingevoerd, zodat het moeilijk is te voorspellen welke de uitgaven zullen

zijn voor dat jaar. Algemeen gesteld is er geen verband tussen de vordering, de factuur, het verslag en het gerechtelijk dossier zodat het onmogelijk is een globaal overzicht te hebben over wie wat betaalt aan wie en waarvoor. Geen enkel huishouden of geen enkele onderneming zou zich een dergelijk beheer kunnen veroorloven zonder het risico te lopen zich in betalingsproblemen te brengen. Het huidige coderingssysteem laat bijgevolg onmogelijk een gezond beheer van de gerechtskosten toe en draagt bij aan de recurrente onmogelijkheid tot betalen van de DGK Justitie, ten nadele van de leveranciers van diensten waaronder de gerechtelijk deskundigen.

Er moet gezegd worden dat de administratie eraan werkt om het coderingssysteem en het beheer van CGAB te verbeteren en het gebruik ervan uit te breiden binnen de FOD Justitie. Dit nieuwe systeem zal, als het het licht ziet, een hele reeks problemen oplossen, meer bepaald op vlak van fouten in de codering en de unieke benaming van iedere persoon betrokken bij een factuur.

Jammer genoeg zal het nieuwe systeem reactief blijven en niet proactief, zodat het niet de kans biedt op een werkelijk beheer van de beschikbare middelen van de FOD Justitie. Het is hoog tijd dat de sleutelfiguren bij de FOD Justitie de koppen bij elkaar steken om een echt performant systeem uit te dokteren. Het bestaan van een systeem dat de kosten waarvoor men zich heeft geëngageerd opneemt, kan nuttig zijn voor een betere planning van de budgettaire middelen, en het nut ervan zou ook in sterke mate stijgen door het gebruik te koppelen aan een samenwerking met personen met een operationele kijk (zoals de wetenschappelijke raadgever van het NICC bij forensische expertises) en een strategische kijk van de situatie (zoals de politicus, de politieagent of de onderzoeker met kennis van de evolutie van de wetgeving of de criminaliteit).

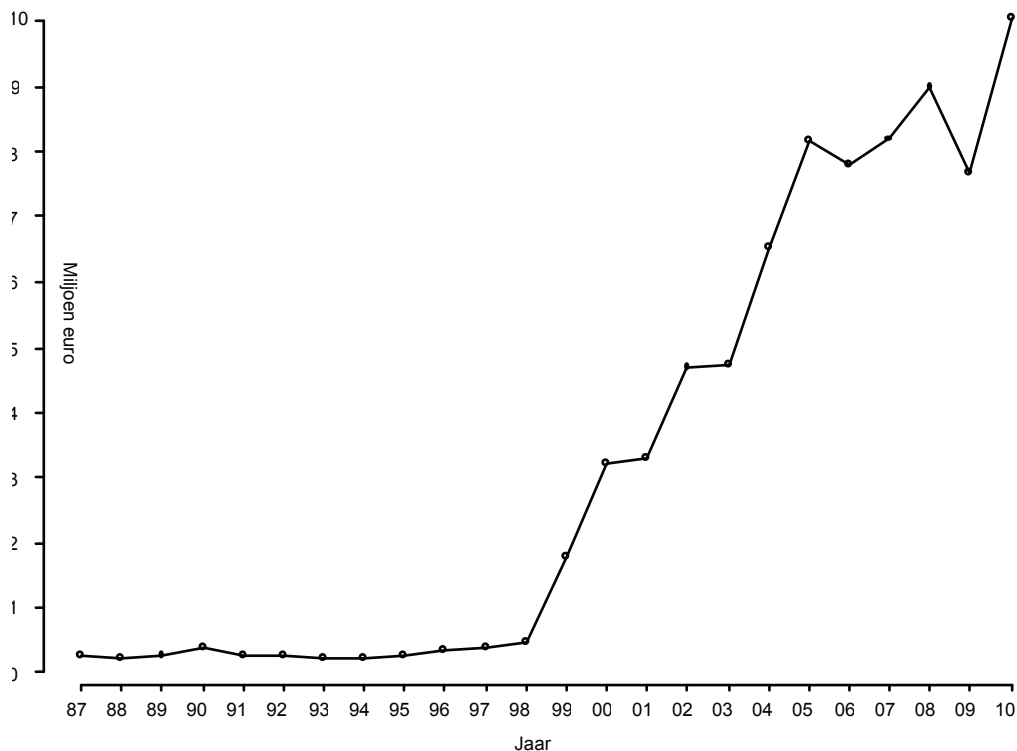

4. De kost van DNA

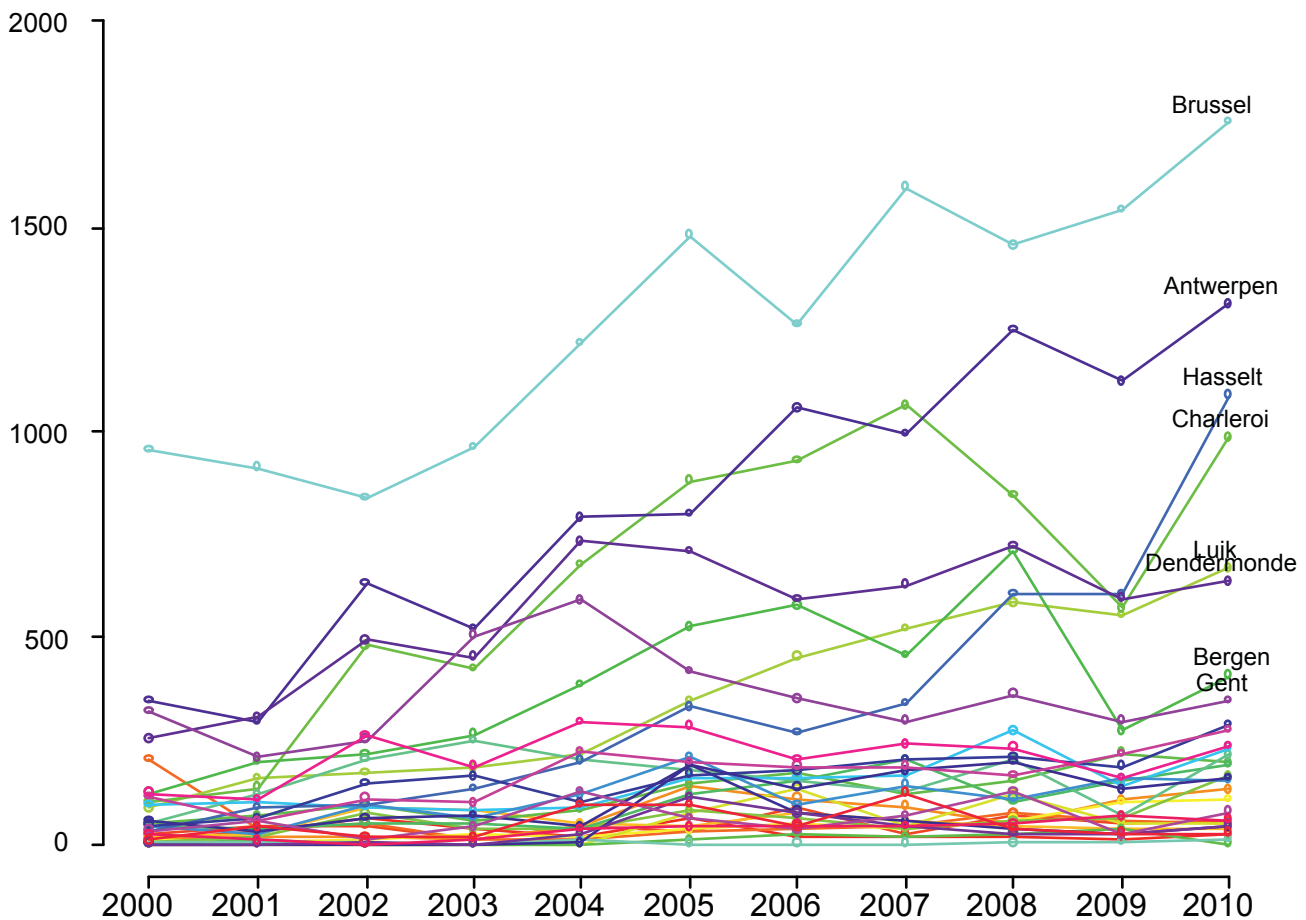
1999–2010 : verhoging van de expertisekosten

Ook al laten de beschikbare gegevens van voor 2000 niet toe te bepalen welk gedeelte precies werd besteed aan DNA-analyses, toch overtreffen de uitgaven voor genetische expertises waarschijnlijk het miljoen euro in 1999, het jaar vanaf wanneer de hoogte van deze uitgaven onrustwekkend wordt. Zoals blijkt uit Figuur 3 vindt er een snelle verhoging van de uitgaven plaats tussen 1999 en 2005. De verhoging vertraagt tussen 2006 en 2010. Tussen 2000 en 2010 evolueren de uitgaven van ongeveer 3 miljoen euro naar 10 miljoen euro. Door deze sterke stijging weegt de totale kost van **genetische expertises steeds zwaarder** in het totaal budget bestemd voor alle soorten van expertises. In 2000 nemen ze 17% van het totaal bedrag voor expertises in, en in 2010 31%. In 2010, wanneer 10 miljoen euro uitgegeven wordt voor genetisch onderzoek, gaat ongeveer 5 miljoen euro naar toxicologische analyses en 4 miljoen 800 euro naar medische-gerechtelijke expertises (voor een totaal van 32 miljoen dat jaar aan expertises besteed). Tussen 2000 en 2010 kosten drie DNA-analyses op vier niet meer dan 1000 euro (en slechts 16 betalingen bedragen meer dan 40.000 euro).

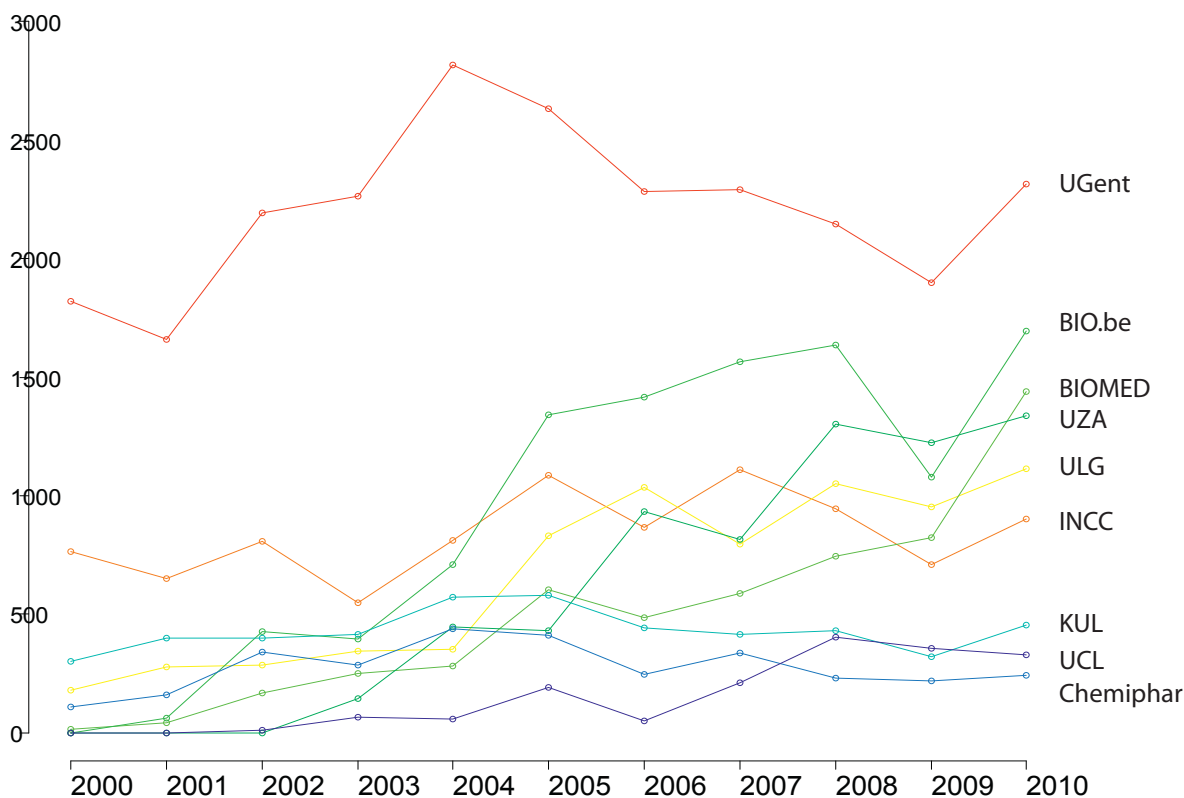
Figuur 3 – Totale kost (in miljoen euro) van genetische expertises van 1987 tot 2010

We stellen aanzienlijke verschillen vast tussen de verschillende gerechtelijke arrondissementen (zie Figuur 4). In totale kosten gerekend, loopt het gerechtelijk arrondissement Brussel systematisch aan kop. Antwerpen is veelal tweede. De laatste twee jaar heeft Hasselt Charleroi ingehaald en Luik voorbij gestoken, twee andere belangrijke arrondissementen op vlak van totale kosten. Het arrondissement Dendermonde tenslotte maakt ook altijd deel uit van het koppeloton.

Figuur 4 – Totale kost (in miljoen euro) van genetische expertises per gerechtelijk arrondissementen

Er bestaan belangrijke verschillen tussen de laboratoria (zie Figuur 5). De UGent kaapt het grootste gedeelte van de uitgaven weg (meestal meer dan twee miljoen euro per jaar), gevolgd door BIO.be, BIOMED, UZA, ULg en het NICC. De KUL, UCL en Chemiphar blijven meestal onder de 500.000 euro per jaar.

Figuur 5 – Totale kost (in miljoen euro) van DNA-onderzoek per laboratorium gedurende de laatste elf jaar

Wanneer men per jaar voor ieder laboratorium het bedrag der facturen vergelijkt met het aantal opgestelde profielen die de NDGB halen (d.w.z. die onderweg niet verloren gaan om proceduriële redenen en die aan de voorwaarden voor een opname in de NDGB voldoen), kan men zich bij benadering een idee vormen van het vermogen van de laboratoria de NDGB te bevoorraden. Via deze algemene rekenoefening merken we **grote verschillen tussen de laboratoria**. Om de oorzaak van deze verschillen te achterhalen, is een studie nodig waarin ook de deskundigenverslagen worden onderzocht.

In de loop van de tijd hebben de deskundigen **geleidelijk aan bepaalde gerechtelijke arrondissementen bij voorrang bediend**. De laboratoria gevestigd in Vlaanderen zijn het meest actief in het Noorden van het land en deze gevestigd in Wallonië in het Zuiden. Wat deze evolutie betreft is het DNA-laboratorium van het NICC het enige laboratorium dat in 2010 (zie tabel 10) bijna alle gerechtelijke arrondissementen bedient. Het komt op de tweede plaats in Brussel, na de UGent die ook in Kortrijk, Gent en Dendermonde domineert. In Antwerpen heeft het UZA de bovenhand genomen op de UGent. De KUL domineert in Mechelen en Leuven en was de eerste in Namen tot aan de komst van BIO.be, dat ook in Charleroi, Bergen en Dinant de leiding neemt, en voor Nijvel wedijvert met de UGent. De ULg is koploper in het zuiden van het land (Luik, Eupen, Verviers enz.). Chemiphar heeft de UGent vervangen in Brugge en wedijvert nog om Oudenaarde. BIOMED domineert in Turnhout, Hasselt en Tongeren.

Tabel 10 – Totale kost (in miljoen euro) van genetische expertises per arrondissement en per laboratorium in 2010

Gevorderde	Deskundigen										
	Chemipharm	UGent	UZA	BIOMED	KUL	INCC	Andere	UCL	BIO.be		ULg
Veurne	7	13				6					26
Leper	47	36				4					57
Brugge	143	47				41					231
Kortrijk		263			7	5					275
Oudenaarde	36	32				6			1		75
Gent		340				4					344
Gent (H.v.Ber.)	5	42	3		17	1			2		40
Dendermonde	10	552	50			23					635
Antwerpen	18	34	1171	2	3	79			1	2	1310
Antwerpen (H.v.Ber.)		1	21	8	2	1	4				37
Mechelen			39		107	10					156
Turnhout		3	6	268	2	10					289
Hasselt			35	1014		38	1				1088
Tongeren				140	41	4					155
Leuven		3	3	1	224						231
Bruxelles		886	1	1	33	486		302	18	24	1751
Bruxelles (C.d appel)		1				7					8
Nivelles		77				42		26	68	1	214
Tournai						110			82		192
Mons		3				34			368	1	406
Mons (C.d appel)											0
Namur					38	8			139	8	193
Charleroi						86			895	4	985
Dinant						14	2		113	33	162
Liège						12				657	669
Liège (C.d appel)										48	48
Huy						2				103	105
Eupen		3				11				21	35
Verviers						28				102	130
Neufchâteau						2	9			38	49
Marche-en-Famenne						3				48	51
Arlon						6				15	21
	236	2306	1329	1434	444	1083	16	328	1687	1165	9968

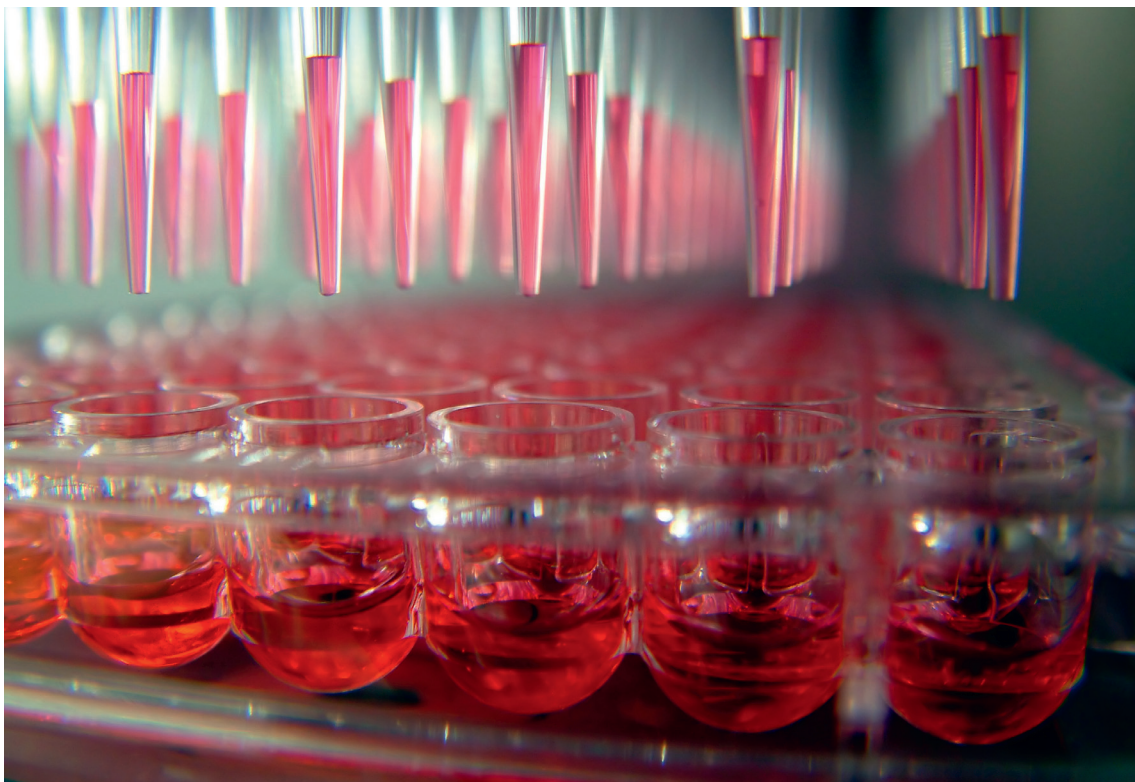
Huidige uitdaging: rationaliseren van de uitgaven

Er zijn verschillende **gevolgen** te verwachten **van de nieuwe DNA-wet van 2011**. Er zullen naar schatting 5000 profielen van veroordeelden per jaar meer opgesteld worden, wat een bijkomende kost vertegenwoordigt van 1,5 miljoen euro (300 € per veroordeelde x 5000 veroordeelden = 1.500.000€). Bij deze DNA-hervorming is een Europese openbare aanbesteding voorzien om het geheel van de profielen van veroordeelden te laten opstellen door eenzelfde laboratorium. Het belangrijkste voordeel dat deze beslissing beoogt is de kost voor het laten opstellen van de profielen van veroordeelden te drukken door **af te wijken van de barema's** en zo de werkelijke kost van een dergelijke analyse te

benaderen. Bij wijze van voorbeeld: uit een moderniseringsaudit die in 2005 in Frankrijk gehouden werd, is gebleken dat het mogelijk is dergelijke profielen op te stellen voor een tarief tussen de 60 en 100 euro door de expertises te rationaliseren (zie rapport van 2005 « Le coût des empreintes génétiques. Maîtriser la dépense budgétaire induite par les analyses génétiques sur personnes dénommées » van Cannard, Steinmann et Lalande).

Als men in België ongeveer 8000 profielen per jaar telt, dan kan men zich aan de huidige barema's aan een factuur verwachten van 2,4 miljoen euro per jaar ($8000 \times 300 \text{ €} = 2.400.000 \text{ €}$). Een herleiding tot 100 € per veroordeelde zou een besparing opleveren van 1,6 miljoen euro, en een herleiding tot 60 € per veroordeelde van 1,9 miljoen euro per jaar, en dit zou de volledige verhoging van het aantal veroordeelden veroorzaakt door de wet van 2011 moeten kunnen opvangen.

Het is belangrijk te beseffen dat de uitbreiding van het aantal gevallen waarvoor een opname van profielen van veroordeelden in de NDGB toelaten is, voor een zuigefect kan zorgen bij de sporenexpertises. Tot hier toe werden enkel profielen in de NDGB opgeslagen van personen die veroordeeld zijn voor misdrijven waarbij een aanslag op personen plaatsvond. De wet van 2011 breidt deze uit tot misdrijven waarbij een aanslag op goederen gepleegd werd. Deze uitbreiding zal er ongetwijfeld toe leiden dat de magistraten het nuttig achten te investeren in DNA-middelen bij het opsporen van aanwijzingen voor een misdrijf waarbij een aanslag op goederen werd gepleegd. Dit zal zeker leiden tot een verhoging van het aantal sporenprofielen die door de laboratoria dienen opgesteld te worden. Een dergelijke verhoging zal de benodigde financiële draagkracht om de genetische expertises te betalen, aanzienlijk verzwaren.

5 . Aanbevelingen

De huidige studie onderstreept het belang om verschillende aspecten van het beheer van de middelen inzake DNA-expertises in strafzaken te verbeteren. Deze wijzigingen zullen niet lukken zonder het kader van alle expertisedomeinen breder uit te denken en daarbij ook de filosofie van het beheer van deze expertises en de uitgaven die ermee gepaard gaan. Een dergelijke hervorming vormt zonder enige twijfel een bijzonder grote uitdaging voor de FOD justitie en voor de verschillende organismen die samenwerken om justitie te moderniseren. Met de bedoeling om aan dit proces bij te dragen, formuleren we de volgende aanbevelingen :

1. Het wettelijk kader van de expertises nader bepalen

- 1.1. Een competentiecentrum oprichten bij de FOD Justitie
- 1.2. Beantwoorden aan de verwachtingen van de gerechtelijke actoren
 - Nieuwe databanken oprichten voor verdachten, verdwenen personen en intervenanten

2. Het beheer en de controle van expertises versterken

- 2.1. De communicatie tussen deskundigen en magistraten verbeteren
 - De magistraten informeren over de beschikbare expertises
 - De magistraten erop wijzen dat de geaccrediteerde laboratoria dat slechts zijn voor bepaalde methoden
- 2.2. De kwaliteit van de door de deskundigen afgeleverde resultaten controleren en metingen ontwikkelen om hun dienstverlening objectief te kunnen beoordelen
 - Vermogen van de laboratoria om profielen op te stellen die bruikbaar zijn voor de NDGB
- 2.3. Controleren of de magistraten de bestaande expertises op redelijke wijze inzetten
 - De dienst Coördinatie Onderzoek bij het NICC versterken
 - Nagaan dat van eenzelfde justitiabele niet meerdere profielen worden opgemaakt
 - De socio-economische en criminele kenmerken van de gerechtelijke arrondissementen onderzoeken
 - Het gebruik van DNA als bewijsmateriaal onderzoeken

3. Het beheer van de gerechtskosten verbeteren

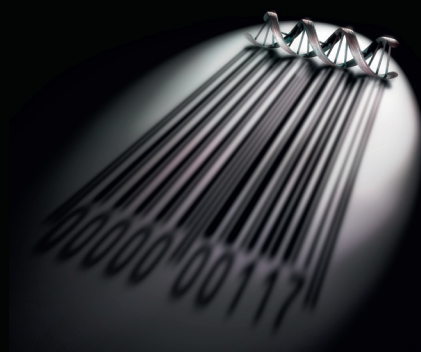
- 3.1. Starten met het verbeteren van het beheer in de arrondissementen met de hoogste uitgaven (Brussel, Antwerpen, Hasselt)
- 3.2. De investeringen in DNA-analyse rationaliseren
 - Het opstellen van de profielen van veroordeelden toekennen aan één enkel laboratorium

- De barema's herleiden tot de prijzen gehanteerd in de buurlanden
 - Anticiperen op het effect van de nieuwe DNA-wet op de kosten
 - Nationaal niveau
 - o De betaling voorzien voor een groot aantal profielen van veroordeelden en sporen
 - Internationale uitwisseling
 - o De betaling voorzien voor een groter aantal analyses
 - o De dienst van de NDGB bij het NICC versterken
- 3.3. Het detecteren van frauduleuze facturatiepraktijken intensifiëren
- 3.4. De evolutie van de nomenclatuur van codering doorheen de tijd documenteren
- 3.5. Gegevens over uitgeschreven vorderingen invoeren zodat de aangegane kosten kunnen geschat worden
- 3.6. Met meer nauwkeurigheid de aard van de expertises opslaan zodat hun doeltreffendheid beter kan nagegaan worden
- 3.7. Een volledig beheersysteem van gerechtelijke middelen ontwikkelen over de hele procedure (van het vordering tot aan de strafuitvoering gaande via de veroordeling)
- 3.8. De gevolgen van het ankerprincipe op de gerechtskosten bestuderen
- 3.9. Een budgetbeheerstrategie ontwikkelen die laattijdige betalingen verhindert
- 3.10. De controle-oefening van de uitgaven herdenken
- Over een unieke identificatiecode beschikken per deskundige en per opdrachtgever
 - Een systeem ontwikkelen voor automatische detectie van invoerfouten
 - De mogelijkheid afschaffen voor eenzelfde deskundige om over meerdere bankrekeningen te beschikken
 - De uitgaven gedaan in een periode dat een deskundige meerdere bankrekeningen in gebruik had, a posteriori controleren

	Wet	Praktijk	Beheer van de kosten	Kost van DNA
1971	- Koninklijk Besluit NIC(C)			
1972				
1973				
1974				
1975				
1976				
1977				
1978				
1979				
1980				
1981				
1982				
1983				
1984		- Alec Jeffreys		
1985				
1986				
1987				
1988				
1989				
1990				
1991		- 20 jaar later ...		
1992		... Ontstaan van het NIC.		
1993				
1994				
1995				
1996	- Aanstellen deskundige			
1997				
1998				
1999	- DNA-wet - Tarieven			- Verhoging van 1999 tot 2010
2000			- Nieuwe nomenclatuur	
2001				
2002	- Koninklijk Besluit DNA	- Het IPG brandt - Ontstaan van de NDGB	- CGAB - Ankerprincipe - Eerste belangrijke overdracht	
2003		- Nordine Guertit		
2004	- Lijst van laboratoria	- Profielen van veroordeelden	- Blokkering van veroordeelden	- Sterke stijging
2005	- Verdrag van Prüm		- Deblokkering	- Sterke stijging
2006				
2007	- Tarievenoorlog	- Verbinding met TESTA		
2008	- Besluiten JBZ	- Versterking van DIS	- Vertraagde registratie	
2009		- Coördinatiecel	- Blokkering van grote labo's	- Daling
2010		- Léopold Storme - Het NICC stelt niet langer profielen van veroordeelden op	- Deblokkering	- Stijging
2011	- Deadline - Nieuwe DNA-wet - Akkoord met de VS			
2012	- Nieuwe hervormingen ?	- Betere controle van de expertises?	- Beter beheer ?	- Uitgaven rationaliseren ?

Errata

Pagina	Localisatie	Wat er geschreven stond	Wat er had moeten geschreven staan
7	§3	Ondanks de wet van 26 december 2006...	Ondanks de wet van 28 december 2006...
20	§1	...analyses en 4 miljoen 800 euro...	...analyses en 4,8 miljoen euro...
21	Figuur 4	Totale kost (in miljoen euro)...	Totale kost (in duizend euro)...
22	Figuur 5	Totale kost (in miljoen euro)...	Totale kost (in duizend euro)...
23	Tabel 10	Totale kost (in miljoen euro)...	Totale kost (in duizend euro)...

Brochure gedrukte op de persen van het Belgisch staatsblad.

Adviseur : A. Van Damme

Antwerpsesteenweg 53, 1000 Brussel